

Návšteva zástupcov Európskej environmentálnej agentúry v SR

Po úspešnom prijatí rámcovej smernice o infraštruktúre priestorových informácií v Európe (INSPIRE) v roku 2006, ako druhý krok na dosiahnutie cieľa sprístupniť porovnateľné, včasné a pravdivé informácie o životnom prostredí v Európe pre politikov, vedcov a širokú verejnosť a s cieľom zrýchliť prístup k nim a vybudovať nové služby, rozhodla Európska komisia o budovaní Zdieľaného environmentálneho informačného systému (SEIS). Riadiaca rada Európskej environmentálnej agentúry (EEA) na svojich stretnutiach v marci a júni 2007 navrhla uskutočniť návštevu členských krajín EEA zameranú na podporu tvorby SEIS (Shared Environmental Information System).

Slovenská agentúra životného prostredia ako Národný ohniskový bod pre spoluprácu s EEA v spolupráci s MŽP SR v dňoch 27. a 28. novembra 2007 zorganizovala návštevu zástupcov EEA na Slovensku. Podujatie sa uskutočnilo v Bratislave v priestoroch Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra. Delegácia EEA bola vedená programovým riaditeľom Jockom Martinom, ktorý zastupoval výkonnú riaditeľku EEA. Jej ďalšími členmi boli Bernt Røndell a Milan Chrenko. Stretnutiu predchádzala tlačová konferencia k vydaniu belehradskej správy *Životné prostredie Európy – štvrté hodnotenie (Europe's environment – The fourth assessment)* a k 10. hodnotiacej správe prioritných dátových tokov. Tlačovú konferenciu viedol riaditeľ komunikačného odboru MŽP SR Ing. Peter Višváder. Prítomní zástupcovia médií sa okrem prezentovaných správ zaujímali aj o postoj a riešenia EEA, ako aj rezortu MŽP SR v oblasti zvýšenej spotreby a produkcie odpadov.

Európsky Zdieľaný environmentálny informačný systém je spoločnou iniciatívou Európskej komisie (EK) a EEA vytvoríť spolu s členskými štátmi integrovaný a trvalý informačný systém v Európe, ktorý by slúžil týmto hlavným cieľom: zvýšiť kvalitu a prístupnosť informácií potrebných pre navrhovanie a uplatňovanie environmentálnej politiky v Európe, znížiť administratívnu záťaž členských štátov a inštitúcií EÚ a zmodernizovať reporting, podporiť rozvoj informačných služieb a aplikácií, ktoré môžu všetci využívať a profitovať z nich, okrem iného aj zvýšením prístupnosti a väčšou operatívnosťou.

Európska komisia (DG ENV), EEA, Eurostat a Joint Research Center EK (JRC EK), ktorí vytvorili tzv. **Group of Four (Go4)**, si rozdelili zodpovednosť za tvorbu SEIS na európskej úrovni, v rámci ktorej tieto 4 inštitúcie majú zodpovednosť za vytvorenie európskych dátových centier takto: **EEA** (ovzdušie, klimatické zmeny, voda, biodiverzita, krajina), **Eurostat** (odpady, materiálové toky a manažment prírodných zdrojov), **JRC** (pôda, chemické látky, hluk, lesy a INSPIRE), **DG ENV** (koncept, politická podpora, všeobecné porozumenie, vzájomná výhodnosť, finančná podpora). EEA v spolupráci so svojou európskou sieťou expertov (EIONET) spracovala **Implementačný plán pre SEIS na roky 2007 - 2008**.

Návštevy členských krajín EEA sú organizované ako spôsob podpory SEIS-u a hľadania vzájomného porozumenia cieľov a záujmov európskej a národných úrovní v oblasti tvorby, spracovania a sprístupňovania environmentálnych informácií prostredníctvom príkladov z reálneho života, čím sa má dosiahnuť porozumenie ako sa dá SEIS prakticky uplatniť v priebehu najbližších 2 - 3 rokov a ako

sa bude konceptuálne budovať pre vzájomnú výhodnosť európskych a národných exekutív, ako aj širokej verejnosti.

Cieľom návštevy krajiny bolo: poskytnúť platformu pre širšiu diskusiu zameranú na súčasný vývoj SEIS a zvýšenie povedomia medzi užívateľmi EIONET a externými užívateľmi v rámci krajiny, získať spätnú reakciu od užívateľov na navrhované úlohy a štruktúru SEIS, identifikovať najvhodnejšie praktiky na implementáciu SEIS v jednotlivých krajinách a navrhnúť ich zdieľanie a implementáciu na úrovni EÚ, analyzovať súčasnú pripravenosť krajiny pre implementáciu SEIS v relevantných oblastiach, prediskutovať ďalší rozvoj a poskytnúť poradenstvo pri implementácii SEIS.

Pracovalo sa v troch blokoch: prvý blok bol zameraný na prezentáciu vývoja SEIS na európskej úrovni a súvislosti s GMES a INSPIRE, druhý blok bol zameraný na prezentáciu existujúceho informačného systému o životnom prostredí na národnej úrovni, ako aj jeho komponentov relevantných so SEIS a v treťom bloku sa pozornosť zamerala predovšetkým na EEA/EIONET Implementačný plán - na jeho najefektívnejšie implementovanie pri využití poznatkov z vývoja v členských krajinách a v Európe ako celku.

Prítomných hostí a účastníkov podujatia - zástupcov ústredných orgánov štátnej správy, odborných organizácií a zástupcov Národných referenčných centier siete EIONET, privítal generálny riaditeľ sekcie environmentálnej politiky a zahraničných vecí MŽP SR RNDr. Kamil Vilinovič, ktorý zároveň moderoval prvý blok, a generálny riaditeľ Slovenskej agentúry životného prostredia doc. Ing. Stanislav Štofko, CSc. Ďalším dvom blokmi predsedali Ing. Martin Tuchyňa a Ing. Vladimír Benko zo SAŽP. Prezentácie a diskusie boli zamerané na prioritné tematické oblasti SEIS a ich vzťah ku INSPIRE a GMES (Global Monitoring for Environment and Security), na dobré praktické príklady na európskej (napr. WISE) a národnej úrovni, a na očakávania a odporúčania vo vzťahu k SEIS-u. Návšteva zástupcov EEA v SR poskytla možnosť priameho kontaktu so zástupcami našich rezortov, umožnila šírenie myšlienok SEIS-u u nás a na druhej strane poskytla príležitosť oboznámiť zástupcov EEA so stavom relevantných informačných systémov, so skúsenosťami a odporúčaniami Slovenska.

Z tohto stretnutia vyplynuli viaceré konkrétne závery a odporúčania: SR prejavila záujem spolupracovať na 9 projektoch Implementačného plánu SEIS pre rok 2008, a to Priority Data Flow, Reportnet enhancements, IMS+ and CSI - common information base, SERIS upgrade, WISE data service, Effectiveness of waste policies, SEIS Country Visits, Interlinkages SEIS - GMES - INSPIRE + metainformation a Water assessment

SR od SEIS očakáva: jasný politický odkaz z úrovne EÚ o SEIS a jeho prepojení s GMES a INSPIRE, zvýšenie

Z tlačovej konferencie k prezentácii belehradskej správy *Životné prostredie Európy – štvrté hodnotenie na Slovensku*

prístupnosti k porovnateľným informáciám o krajinách, k trendom a spoločným službám na európskej úrovni, väčšiu čitateľnosť pri stanovovaní európskej licenčnej politiky s dôrazom na voľný prístup, Reportnet ako centrálny reportingový nástroj pre krajiny a pre prístup k správam z iných krajín (spätná väzba), „rozsiahljší“ a „aktuálnejší“ ROD (databáza o reportingových povinnostiach krajín) v Reportnete a jeho rozšírenie aj pre nepravdivé reportingové povinnosti, podporu krajinám pri transpozícii smernice INSPIRE a pri implementačných pravidlách, čitateľnosť štruktúry dátových centier a ich vzájomnú interoperabilitu, dostatočnú informovanosť vopred o plánovaných európskych službách a podmienkach prístupu k nim, podporu pre Informačný systém o vode v SR a zdieľanie know-how a skúseností z WISE a spoluprácu na vývoji Systému včasného varovania pred povodňami.

Odporúčanie pre SEIS zo strany SR: pri integrovanom hodnotení životného prostredia brať do úvahy aj problematiku geológie a činnosti v tejto oblasti.

Dobré praktické príklady metód práce v SR: jasná dlhodobá koncepcia s víziou, prepojeniami a systémom práce, napr.: pri budovaní nových systémov využívať doposiaľ vytvorené časti a po modifikácii zachovať kontinuitu a orientáciu na užívateľov, implementovať nové technologické možnosti, komunikovať so zainteresovanými a s užívateľmi (úžitok musia mať obidve strany), orientácia na široký internetový prístup pre skupiny užívateľov, standardizácia a používanie environmentálneho slovníka (GEMET), dostatočne otvorené riešenia, prihliadanie na záujem užívateľov zisťovaný aj zo štatistiky prístupu, Enviroportál ako centrálny prístupový bod s voľným prístupom z internetu, vrátane noviniek, archívu noviniek a článkov, tematicky orientovaných diskusných fór a plánovaného internetového vysielania s environmentálnou tematikou, EnviroInfo ako základný voľne prístupný zdroj štandardizovaných metaúdajov na internete, SK Reportnet ako národný špecifický nástroj pre reportovanie ako súčasť EEA Reportnet-u, budovanie informačných systémov spájajúcich súbory dát a priestorové informácie, mapový server zdieľaný mnohými informačnými systémami.

Dobré praktické príklady podpory rozhodovacieho procesu v SR:

podpora pre rozhodovacie orgány a podpora účasti verejnosti v rozhodovacom procese (EIA/SEA, IPPC, SEVESO atď.), rôzne formy vizualizácie všetkých typov správ o stave životného prostredia.

Dobré praktické príklady podpory povedomia verejnosti v SR: Envirofilm s 13-ročnou tradíciou organizovaný ako medzinárodná súťaž filmových tvorcov v oblasti životného prostredia s voľne prístupným archívom filmov, Videotéka filmov o životnom prostredí pre zvyšovanie povedomia verejnosti, vzdelávanie i oddych, Galéria Zeleného sveta

ako výsledok medzinárodnej detskej výtvarnej súťaže na environmentálne témy, súbory rozvinutých programov environmentálnej výchovy, on-line Atlas Slovenska (asi 800 GIS vrstiev), Enviromagazín so správnym pomerom odborného a populárneho prístupu, poskytujúci informácie o životnom prostredí využiteľné v dlhodobej perspektíve.

Výstupom z tejto návštevy bude správa a po uskutočnení všetkých návštev bude spracovaný prehľad stavu predmetnej oblasti v krajinách Európy. Naším cieľom bolo využiť túto návštevu aj na šírenie informácií o uve-

denej problematike medzi inštitúciami na Slovensku, na zviditeľnenie úloh rezortu MŽP SR ako gestora za celú oblasť environmentálnych informácií v SR smerom k európskej úrovni a ostatným členským štátom a na zlepšenie postavenia rezortu MŽP SR v oblasti informatizácie na Slovensku, s cieľom pripraviť podmienky na čerpanie finančných zdrojov pre túto oblasť.

Ing. Vladimír Benko

Slovenská agentúra životného prostredia

Národný ohniskový bod SR pre EEA

Životné prostredie Európy – štvrté hodnotenie

Správa s názvom **Životné prostredie Európy – štvrté hodnotenie**, (*Europe's environment – The fourth assessment*) vypracovaná Európskou environmentálnou agentúrou (EEA), bola predstavená v srbskom Belehrade na otvárací schôdzy 6. ministerskej konferencie v rámci procesu Životné prostredie pre Európu, ktorá sa konala pod záštitou Európskej hospodárskej komisie Organizácie spojených národov (UNECE) v septembri 2007. Najnovšia správa zo série hodnotení paneurópskeho životného prostredia uverejnených EEA za posledných 15 rokov hodnotí environmentálny pokrok v 53 krajinách – v oblasti, kde celkový počet obyvateľstva dosahuje viac ako 870 miliónov. Táto oblasť zahŕňa: všetky krajiny Európy, vrátane celej Ruskej federácie, Kaukazu (Gruzínsko, Arménsko, Azerbajdžan) a strednej Ázie (Kazachstan, Uzbekistan, Turkmenistan, Tadžikistan, Kirgizsko).

Kľúčovým odporúčaním správy je požiadavka účinnejšej realizácie existujúcich politík a stanovenia jasných a reálnych cieľov. Rovnako je však naliehavá potreba vytvoriť **Zdieľaný environmentálny informačný systém**, s cieľom vyriešiť pretrvávajúci nedostatok spoľahlivých, dostupných a porovnateľných informácií o životnom prostredí v celom regióne.

V správe sa uvádza, že **väčšina tlakov na životné prostredie** v regióne pochádza z hospodárskych činností, ako je poľnohospodárstvo, cestovný ruch, doprava a energetika. Súčasný modely spotreby a výroby rovnako zaprí-

čiňujú rastúci dopyt po prírodných zdrojoch, čím naše životné prostredie vystavujú ďalšiemu riziku. Následky s tým spojené sú ďalekosiahle: kvalita vody, ovzdušia a pôdy naprieč paneurópskym regiónom sa podstatne odlišujú. Viac ako 100 miliónov obyvateľov nemá prístup k bezpečnej pitnej vode a sanitárnym zariadeniam. V správe sa ďalej uvádza, že v mnohých krajinách východnej a juhovýchodnej Európy, Kaukazu a strednej Ázie sa kvalita vodných zdrojov a sanitárnej vybavenosti v posledných 15 rokoch zhoršila, pričom najviac postihnuté bolo vidiecke obyvateľstvo.

Napriek niektorým úspechom dosiahnutým v oblasti **znečistenia ovzdušia** sa odhaduje, že súčasné hladiny – najmä oxidu dusíka, jemných častíc a prízemného ozónu – skráti priemernú dĺžku života v krajinách západnej a strednej Európy takmer o rok a ohrožia zdravý vývoj detí. Predpokladá sa, že podobne nepriaznivá situácia je aj v krajinách východnej Európy, Kaukazu a strednej Ázie: väčšina emisií do ovzdušia sa od roku 2000 zvýšila o 10 % dôsledkom oživenia hospodárstva, nárastu objemu dopravy a pretrvávajúcej nedostatočnej účinnosti politík v oblasti znižovania znečistenia ovzdušia.

V správe, ktorá zahŕňa komplexné hodnotenie **morského prostredia** paneurópskeho regiónu, sú vyjadrené vážne obavy týkajúce sa nadmerného rybolovu, eutrofizácie a rastúceho tlaku na pobrežné oblasti. V európskych mo-

riach sa znížil počet závažných ropných havárií. Avšak vypúšťanie ropných látok v dôsledku bežných každodenných aktivít je aj naďalej rozsiahle.

Pokiaľ ide o **biodiverzitu**, bez vynaloženia ďalšieho značného úsilia nebude cieľ zastavenia úbytku biodiverzity do roku 2010 splnený. Viac ako 700 európskym druhom hrozí v dôsledku ničenia, degradácie a narušania biotopov vyhynutie, a to vrátane niekoľkých ikonických druhov, ako je rys španielsky.

Vplyv **klimatických zmien** na spoločnosť a prírodné zdroje je už viditeľný na celom svete. Očakáva sa, že sa im bude venovať zvýšená pozornosť, a to aj v prípade, ak sa globálne emisie skleníkových plynov radikálne znížia. V správe sa zdôrazňuje, že je naliehavé prispôbiť sa potenciálnym rizikám vplyvom klimatických zmien v budúcnosti.

O Európskej environmentálnej agentúre

Európska environmentálna agentúra je jednou zo špecializovaných agentúr Európskej únie so sídlom v Kodani. Zriadená bola v roku 1990 a svoju činnosť začala v roku 1994. Jej činnosť je zameraná na podporu trvalo udržateľného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie poskytovaním objektívnych, spoľahlivých a porovnateľných informácií o životnom prostredí na európskej úrovni. Spolu so založením EEA bola zriadená pracovná sieť EIONET (Európska environmentálna informačná a monitorovacia sieť), prostredníctvom ktorej EEA získava požadované dáta, a ktorá zahŕňa približne 300 organizácií v celej Európe (pozri prílohu, s. ...). Agentúra, ako orgán EÚ, je otvorená všetkým štátom, ktoré uznávajú jej ciele. V súčasnosti má EEA 32 členských štátov: 27 členských štátov EÚ, Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko a 1 kandidátsku krajinu na členstvo v EÚ - Turecko. Spolupracujúcimi krajinami sú Albánsko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Macedónsko, Srbsko a Čierna Hora.

Hlavné oblasti činnosti EEA obsahujú všetky prvky, ktoré jej umožňujú opísať súčasný a v blízkej dobe odhadnuteľný stav životného prostredia z hľadiska kvality životného prostredia, tlakov na životné prostredie

a dopadov, resp. citlivosť životného prostredia, pričom priority sú kladené na tieto oblasti: kvalita ovzdušia, emisie do ovzdušia a klimatické zmeny, kvalita vody, znečistenie a vodné zdroje, ochrana prírody a biodiverzita, stav fauny, flóry a biotopov, využitie pôdy a prírodných zdrojov, suchozemské ekosystémy a priestorové analýzy, odpadové hospodárstvo a tok materiálov, vplyv poľnohospodárstva, vplyv dopravy, modelové štúdie a scenáre, vplyv energetiky, ekologická efektívnosť, ceny, alternatívne zdroje, urbanistický rozvoj a krajinné plánovanie, hluk, chemické látky nebezpečné pre životné prostredie, ochrana pobrežných oblastí, podávanie správ, tvorba a výber vhodných indikátorov stavu životného prostredia, informačné technológie, infraštruktúra EIONET, webové portály a architektúra dát, ekonomické a politické nástroje (environmentálne dane, dobrovoľné dohody). Ďalšie informácie je možné získať na <http://www.eea.europa.eu> a <http://www.sazp.sk>.

Slovenská republika sa stala členom EEA 1. augusta 2001, keď vstúpila do platnosti zmluva medzi Európskym spoločenstvom a Slovenskou republikou o účasti SR v Európskej environmentálnej agentúre (EEA) a Európskej informačnej a moni-

torovacej sieti (EIONET). Funkciu Národného ohniskového bodu Slovenskej republiky pre spoluprácu s EEA plní Slovenská agentúra životného prostredia. Do plnenia úloh, ktoré pre SR vyplývajú z členstva v tejto inštitúcii, je zapojený široký okruh organizácií a odborníkov rezortu životného prostredia, zdravotníctva, pôdohospodárstva, hospodárstva, dopravy, pôšt a telekomunikácií. Vytvorená je sieť národných referenčných centier ako kontaktných odborníkov z vyššie uvedených rezortov, zastrešujúcich jednotlivé oblasti spolupráce. V rámci SR fungujú tri informačné centrá pre EEA – v Bratislave na MŽP SR, v Banskej Bystrici a Košiciach v SAŽP. V uvedených centrách je možné získať aktuálne informácie ohľadne činnosti EEA, ako aj publikácie, ktoré EEA vydáva v súlade so schváleným publikačným plánom na príslušný rok. Publikácie sú zároveň prístupné aj vo virtuálnej knižnici EEA <http://www.eea.europa.eu>.

Kontakt Národného ohniskového bodu SR pre EEA: NFP SR, SAŽP, Tajovského 28, 975 90 Banská Bystrica, tel. 048-4374 131, fax: 048-4132 160, email: nfpsk@sazp.sk.

Národný server siete EIONET: <http://nfp-sk.eionet.europa.eu>.